

Валерія Ситник

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І. А. ЗЯЗЮНА

Іван Андрійович Зязюн – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, академік Національної академії педагогічних наук України, Заслужений працівник вищої школи УРСР, доктор філософських наук, професор. Він є автором понад 350 наукових праць, серед яких підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, монографії з проблем педагогічної майстерності, неперервної професійної освіти, етики та естетики, теорії української та зарубіжної культури, зокрема: “Основы педагогического мастерства” (1987, 1989); “Педагогічна майстерність” (1997); “Краса педагогічної дії” (1998); “Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи” (2000); “Педагогіка добра: ідеали та реалії” (2000); “Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз” (2003, співавтор); “Філософія педагогічної дії” (2007) та ін. З вересня 1990 р. по грудень 1991 р. Іван Зязюн – перший Міністр освіти незалежної української держави.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі доступних матеріалів подати комплексний аналіз життєвого шляху та педагогічної діяльності І. А. Зязюна з позиції нашого часу.

Найбільшу славу Іван Андрійович здобув, коли працював у 1975-1990 рр. ректором Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка. Під керівництвом І. А. Зязюна Полтавський педінститут увійшов до кращих педагогічних вишів СРСР. Обійнявши посаду ректора, в основу наукової і практичної діяльності І. А. Зязюна поклав неупереджене сприйняття педагогічного доробку Антона Макаренка, колишнього випускника Полтавського учительського інституту.

У науково-методичному посібнику Іван Андрійович говорить, що мав намір "... зробити Полтавський педагогічний інститут таким, що йому рівних не буде серед усіх педагогічних закладів ..." [1, с. 95]. І йому це вдалося, адже завдяки діяльності ректора наш університет із провінційного виріс у заклад, який був одним із кращих у Радянському Союзі, а серед усіх вишів посідав п'яте місце.

Вступати до інституту приїжджали абітурієнти з найвіддаленіших областей величезної країни та навіть із Далекого Сходу. Випускників чекали не тільки у сільських школах області, як того вимагала спрямованість інституту і на чому неодноразово наголошував сам ректор. Їх радо приймали на роботу у Полтавські сільськогосподарський і будівельний інституту, у численні місцеві технікуми, а також у владні структури.

Ґрунтовно дослідивши у своїх попередніх філософських дослідженнях мистецтво театру та акторську техніку, властиву школі К. С. Станіславського, І. А. Зязюна першим побачив її спорідненість із "педагогічною технікою", про яку йдеться у працях А. С. Макаренка. Йому вдалося започаткувати новий напрям у педагогіці, розвинути його спочатку у своєму інституті, а потім поширити й по всьому СРСР. Під керівництвом ректора І. Зязюна вперше в Україні й у СРСР був створений курс "Педагогічної майстерності" та підготовлені відповідні навчальні посібники, які одержали визнання й популярність спочатку в СРСР, потім у Японії, країнах Східної і Центральної Європи. Згодом відповідні курси були прийняті у всіх 210 педагогічних вузах СРСР, у тому числі у 30 педагогічних вишах України.

Іван Зязюна був у ті часи наймолодшим із ректорів Радянської України. Але, незважаючи на підтримку партійного керівника області, деякі викладачі Полтавського педінституту були не готові сприйняти нововведення молодого ректора. До того ж, як і у будь-якій новій справі, траплялися й недоліки. Не кожному викладачеві вдавалося відразу опанувати і донести до студентів сутність запроваджуваної ректором науково-практичної програми "Учитель: школа – педвуз – школа". Іноді за увесь час навчання наслідком вивчення пропонованого курсу педагогічної майстерності було лише поверхове ознайомлення із зовнішньою стороною окремих театральних прийомів і навичок [3].

Ректор І. А. Зязюн зробив “візитівкою” свого вишу яскраву художню самодіяльність. За його сприяння й безпосередньої участі отримав популярність у СРСР і далеко за його межами народний хор “Калина”, академічна капела й танцювальні колективи. Деякі недоброзичливці ректора висловлювалися, що абітурієнтові для вступу до інституту досить показати на вступній співбесіді гарний голос, володіння народним музичним інструментом або ж міцні ноги. Але й досі, вже за інших ректорів, художня самодіяльність продовжує розвиватися, а студентів, бажаючих брати у ній участь, тільки більшає.

Від 1992 року Іван Андрійович Зязюн зосереджується на науковій і викладацькій роботі. Після звільнення з посади Міністра освіти України він очолює Лабораторію естетичного виховання Інституту педагогіки Міністерства народної освіти України. У грудні 1993 року отримує призначення бути організатором Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України, через рік обирається директором цього інституту, який у березні 2007 року перетворюється на Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України. Педагогіка добра – так можна визначити фундаментальний принцип, який понад сорок років прищеплював українським педагогам видатний учений.

Іван Андрійович був чудовим господарником. Завдяки його ідеям та керівництву було сплановано і збудовано нові навчальні корпуси, бібліотеку, три гуртожитки, їдальню, спорткомплекс, ботанічний сад. Він зумів організувати корисну роботу студентських бригад так, що ввечері вони навчалися, а вранці працювали на будівництві, за що отримували заробітну плату. Саме тут ми бачимо його як керівника: “Ключова характеристика діяльності ректора І. А. Зязюна – його управлінська майстерність як здатність якісно керувати навчально-виховним процесом вишу завдяки наявності у нього як очільника комплексу професійних властивостей особистості” [2, с. 44].

Іван Андрійович Зязюн пройшов яскравий шлях у науці і педагогічній освіті: від студента до міністра, від аспіранта до академіка. Йому належать фундаментальні розробки у галузі філософії освіти, професійної педагогіки, естетичного виховання молоді. У 1998 році Американський біографічний інститут назвав І. А. Зязюна “Людиною року”, а у 1998-2000 рр. він обіймав посаду президента Міжнародної асоціації макаренкознавців.

“Цього року університет святкує віковий ювілей. Прикро, що І. А. Зязюна не буде на ньому, та залишаються його ідеї, втілені в діла, його учні, а також вірець керівника, який слугує мірилом для послідовників. Вивчається педагогічна майстерність, залишаються його праці – нетлінний скарб вітчизняної науки, що надихає нині й надихатиме майбутні покоління” [2, с. 45].

Список використаної літератури

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.
2. Кривонос Н. М. Управлінська майстерність І. А. Зязюна / Н. М. Кривонос // Реалізація виховного потенціалу системи студентського самоврядування вищих навчальних закладів України : мат. міжнар. наук. конф. – Полтава, 2014. – С. 43–45.
3. Смирнов В. Зязюн І. А. / В. Смирнов [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://poltavahistory.inf.ua/mans2_15u.html.